

ג ל י ר נ ד ת ל ע י ד ין ב פ ר ש ת ה ש ב ד ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
שנת הארבע עשרה
י"ו ע"י מוסד ונרחה רוזשכלה למברגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

צו (תשט"ו)

ז כ"ו אסור אכילת דם

א. כ"ו וכל דם לא תאכלו
 למח מנה הרמב"ם במנין המצוות מצוה זו כאן ולא במקום שבו הובאה ראשונה
 ב. ג' פסוק י"ז?

ב. כ"ו וכל דם לא תאכלו

1. השוה למקומנו ולמקום ג' י"ז את הפסוקים מתוך פרשת אחרי מות י"ז
 י - י"ד.

למה נשנה אסור אכילת הדם בפרשת אחרי מות טוב, מה נתחדש שם?

א. השוה למקומנו

דברים י"ב כ"ג: רק חזק לבלתי אכול הדם,
 כי הדם הוא הנפש
 ולא תאכל הנפש עם הבשר.

נסה להסביר, מה התחדש במקום ההוא על הנאמר במקומנו?

ג. בטעם אסור אכילת הדם:

הרמב"ם תורה נבוכים ג' מ"ו: ודע כי הדם היה סמא מאד בעיני הצאנא (עובדי ע"ז) ועם כל זה היו אוכלים אותו, מפני שהיו חושבים שהוא מזון השדים וכשאכל אותו מי שאכלו כבר השתתף עם השדים ויביאווהו ויודיעוהו העתידות. והיו שם אנשים שהיה קשה בעיניהם אכילת הדם, כי הוא דבר וימאסוהו טבע האדם והיו טוחטים בהמה ומקבלים דמה בכלי או בחפירה. ואוכלים בשר הסחיטה ההיא סביב דמה, והיו סלמים במעטה ההוא שהשדים יאכלו הדם אשר הוא מזונם והם יאכלו הבשר ובוזה תהיה האהבה והאהבה והרעות להם בעבור שאכלו כלם על טהן אחד ובמוטב אחד ויבואו להם השדים אהם לפי מחשבתם בחלום ויגידו להם העתידות ויזעילו להם.

אלה כלם דעות שהיו נמשכים אחריהם בזמנים ההם, ובוהרים אותם והיו מפורסמות, לא היה ספק לאחד מן ההמון אמנתם.

ובאה התורה הסלמה ליודעיה להסיר אלו החליים הנאמנים ואסרה אכילת הדם, ועשתה חזק באסורו כמו טעשתה בע"ז בטוה (=באותה לטון): אמרה "ונתתי פני בנפש האוכלת את הדם" כמו שאמר בנותן מזרעו למולך: "ונתתי את פני באיש ההוא". ולא בא זה הלטון במצוה שליטית מלבד ע"ז ואכילת דם... וטחרה (התורה) הדם ושמה אותו מטהר מת טיגוע בו (אפודי: תורתנו סהרה הדם וצותה לחזות בו לטהר) / "והזית על אהרן ועל בגדיו וקרט"... וצותה להזותו על המזבח... וטמה העבודה כולה לטופכו טע... לא לאספו - כמו שאמר "ואני נתתיו (את הדם) לכת על המזבח לכפר על נפשותיכם" (ויקרא י"ז י"א).

רמב"ן ויקרא י"ז י"א ד"ה כי נפש הכטר בדם הוא ואני נתתיו על המזבח המסמע מן הכתוב הזה, שיאמר שיאסור לנו הדם, מפני שנחנו לנו להיות על המזבח לכפר על נפשותינו. ואט נקטה: למה אסור דם החיה והעוף אשר לא יקרבו? נדחה את הטואל לאסור לו, טרצה להרחיקנו מכל דם שלא נטבה בו... והרב כתב במורה נבוכים, כי היו הכטרים מואסיט בדם ויחטבוהו להט לסומאה, אבל יאכלו כחננו היוצים להתחבר לטדים ולהנבא מהם עתידות, והחורה תכון לעולם להרוס בעניני סכלותם לחמך מחשבותיהם ולכן אסרה הדם באכילה ובחירה בו להכתר בהזאות לזרקו על המזבח לכפרה. ולכן אמרה התורה "ונתתי פני בנפש האוכלת את הדם" (מ"ז י"ז) כמו שאמר בנותן מזרעו למולך, שהוא מביא לטון ממיני עבודה זרה, כי לא נאמר כן במצוה אחרת.

וא"ה דברים מיושבים אבל הכתובים לא יורו כך, טחם יאמרו תמיד בטעם האסור "כי נפש כל דבר דמו בנפשו" (י"ז י"ד) "כי נפש הבשר בדם הוא" (י"ז י"א) והחזיר בטענה תורה: "רק חזק לבלתי אכול הדם, כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר" (דברים י"ב כ"ג).

וראוי שנפרט בטעם אסורו כי הטט ברא כל הנבראים התחוננים לצורך האדם, כי הוא לבדו בחם מכיר את בוראו, ואעפ"פ כן לא התיר להם

במקרה מחילה רק הזומח לא בעלי הנפש, כאשר באיכפ' בראשית (א' כ"ט) "הגב' נתתי לכם את כל עטבורע זרע אשר על פני כל הארץ ואת כל העץ אשר ירי עץ זרע זרע לכם יהיה לאכלה". וכאשר היה במבול שניצולו בזכותו של נח והקריב מהם קרבן וגו' לרצון לו, התיר להם השחיטה, כמו שאמר (בראשית ט' ג') "כל רמש אשר הוא חי, לכם יהיה לאכלה; כי רמק עשב נתתי לכם את כל", כי היותם בעבור האדם. והנה התיר אגפס אשר הוא חי בעבור האדם שיהיה להנאתו ולזרכו של האדם. ושתחיות הנפש טבהם לכפרה לאדם, - כקריבים לפניו ית' - לא שיאכלוהו, כי אין לבעל נפש שיאכל נפש, כי הנפשות בלן לאל הנה, כנפש האדם וכנפש בהמה לו הנה, ומקרה אחד להם, כמות זה לן מות זה... ולכן יש בה (בנפש החי) דעה לברוח מן הנזק וללכת אחר הנאות לה והיכר ברגילים נאחבה להם, כאמרת בגלגלים לבעליהם...

(הערה: להבנת דברי הרמב"ן ראה דוד הופמן ויקרא ע' שכ"ה)

"לא עצם חמר הדם הוא החיים, אלא הדם הוא נושא רוח החיים שבעל החיים, הוא קשור קשר הדוק ברוח-החיים, ושניהם יחד ("דמו בנפשו") הם נפש החי. הדם הוא מכשיר הנפש, כאמצעותו היא מבצעת את פעולותיה"

1. מה ההבדל העיקרוני בין טעמו של הרמב"ם לבין טעמו של הרמב"ן בטעם אסור אכילת הדם?
2. מהו נמוקו העיקרי של הרמב"ן שבגללו אינו מקבל את טעם הרמב"ם?
3. לטעם מה מזכיר הרמב"ן בדבריו את אסור אכילת בעלי חי לאדם הראשון ואת היתר אכילתם לגח ולבניו, מה לענין זה ולטעם אסור אכילת הדם?
4. למה לא יסביר הרמב"ן את טעם האסור אצלנו בפרשת צו וידחה את כל פרושו זה לפי אחרי טוח?
5. השוה לדברי הרמב"ן כאן את דבריו ויקרא א' ט' ד"ה ניהוח החל מן "והנה בכתוב הזה טעם הקרבנות, שהם אשה ריה ניהוח לה" ואמר הרב כמורה נבוכים כי "טעם הקרבנות..." האם דומה דכוה הרמב"ן בגד הרמב"ם כאן לזכותו עמו סם (ביקרא מ' ט') - האם עמדת הרמב"ן בשני המקומות אחת היא?

ד. בטעם אסור אכילת הדם.

אברבנאל:

ואמנם למה בחר ה' בחלב ובדם להקריב על מזבחיו ולמה אסר אכילתם לישראל, כבר נאמרו בזה טעמים מתחלפים... והטעם הרביעי אמרו, שהבריאות והיופי הוא סבת החטא, וסבת הבריאות הוא הדם וסבת היופי - הטומן, ומי עדמו רותח הוא חוטא, כמו הבחורים; וכן הטומן סבת החטא כמו שני' (דברים ל"א) "ויטמן יסורון ויבעס -" לכן צוה ה' שיטפפו על מזבחיו שני הדברים הגופניים המביאים לידי חטא, לרמוז שכן ראוי לאדם שיפסל תאוותיו... ועוד טעם שטי אומר אני בזה; שהעונות נמשלו לאדום והסליחה נמשלה ללובן כמו שאמר הנביא (ישעיה א') "אם יהיו חטאיכם כשני - כשלג ילבינו" ולזה צוה שיגישו על מזבחיו הדם לרמוז שהם מודים על חטאם לפניו על דרך (תהלים ל"ח) "אודה עלי פטעי לה" וטיקריבו ג"כ החלב לרמוז לסליחה כאומר (תהלים נ"א) "כי עמך הסליחה".

1. מה המשותף בשני הטעמים הניתנים כאן לאסור?
2. בטה שניהם טובים עקרונית מטעמו של הרמב"ן?
3. האפשר לטעון נגד טעמי אברבנאל אותה טענה שמביא הרמב"ן לעיל נגד טעמו של הרמב"ם?

השאלות המסומנות X קשות והמסומנות XX קשות ביותר, יפתור כל אחד לפי דרגתו. שאלות וגם תשובות נא לשלוח לגבי נחמה ליבוביץ, קריית משה ירוטלים